

OMLADINA

Glasilno narodno-radikalnega dijaštva.

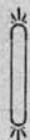
Leto III.

Ljubljana, meseca listopada 1906.

Štev. 8.

VSEBINA:

Ot. Chlup: Verstvo v šoli.
Slovenski profesor in dijak.
Star radikalec: Dijak in ženstvo.
F.: »Prosveta« v preteklih počitnicah.

Vojeslav Molé: Nekaj o knjigah in čitanju.
I. L.: Ivan Cankar: Nina.
Listek.

Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek „reklamacija“ in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja „Omladine“ je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Bivši člani narodno-radikalnih akad. društev, ki so po absolviranju visokih šol že stopili v razne poklice, naj bi skrbeli, da se ne izgubi stik med njimi in njihovimi društvi, katerim so postali starešine, in naj bi tudi med sabo vzdržali še dalje tesnejše vezi. V Ljubljani se je že vršilo nekaj prav lepo vspelih sestankov mlajših starešin, kjer se predava, poroča o delovanju posameznih in med sabo animira k nadaljnjemu delu v smislu narodno-radikalnega programa.

V odbor »Akademije« sta z volitvijo na zadnjem njenem občnem zboru vstopila starešini Grošelj in Žerjav. »Akademija« naj postane centrala vseslovenskega ljudsko-izobraževalnega dela — važna sestavina bodočega vseslovenskega narodnega sveta. Naši somišljeniki naj z delom podpirajo vse narodne organizacije, ki delujejo na uresničenje idej, katere so tudi del našega programa. Nove organizacije naj ustanove le tam, kjer manjka primernih starejših.

Dijaške razmere v Kranju. Že dalj časa smo nameravali pisati nekoliko o onih nezdravih razmerah v Kranju, ki zelo slabo vplivajo na dijake in zaradi katerih v prvi vrsti pada število tamošnjih dijakov leto za letom. Storimo to na tem mestu in da se takoj zavarujemo zoper vsako napačno razlaganje, povdarjamo takoj, da ne mislimo nobenega iz osebnih antipatij napadati. Pišemo z edinim namenom, da se odpravijo napake in da doseže kranjska gimnazija zopet vsaj ono mesto med slov. srednješkolskimi zavodi, ki ga je imela pred nekaj leti.

V prvi vrsti naj bi gg. profesorji vpoštevali, da so nekatera pedagoški načela, ki so se prakticirala v preteklem šolskem letu, odločno zastarela. Kdor misli, da se bodo dijaki bolje učili, ako se jih tepe, brca, jih zapira in vpije nad njimi, dotični se moti in ne bo dosegel pri svojih učencih nikoli dobrih vspehov. Želeti bi bilo tudi, da se odpravi ono grdo kričanje, zmerjanje in neprimerno groženje med poukom, ki dijake nikakor ne navaja k učenju, ampak samo naredi, da se dijakom pristudi dotični predmet. Ako bodo profesorji med dijaki tudi osebno priljubljeni, bodo pri pouku imeli mnogo večje uspehe in koncem leta abiturijenti ne bodo vabili k odhodnemu večeru izmed celega šolskega kolegija samo — šolskega slugo, kot se je zgodilo pred nekaj leti v Kranju. Vsak profesor mora delovati v šoli tako, da lahko zagovarja svoje šolsko delovanje tudi pred javnostjo.

Slovenska šolska knjižnica je zelo slaba. Želimo, da se dá knjižnici več sredstev na razpolago. Ako pa to ni mogoče, bi morda bilo dobro, da »Čitalnica« spremeni svojo knjižnico v ljudsko knjižnico in izposluje pri ravnateljstvu, da se dovoli dijakom dostop vanjo. Ker mora gledati ravnateljstvo v prvi vrsti, da se dijaki izobražujejo, smo prepričani, da se ravnateljstvo taki prošnji ne bo protivilo. Slavno ravnateljstvo naj upošteva, da se bo tudi število disciplinarnih preiskav zmanjšalo in »krokanje« v veliki meri ponehalo, ako bodo imeli dijaki dosti dobrih knjig na razpolago.

Slednjič bi omenili še en nedostatek. Dijaštvo nima nikakih stikov z meščanstvom, kajti meščani smatrajo večinoma dijake za pritepence, katerim se mora nagajati, kjer se le more. Čisto naravno je, da dijaštvo v takem položaju ne more simpatizirati s kranjskim liberalnim meščanstvom. Ako hoče meščanstvo, da se bo dijak zanimal za njihove težnje, mora občevati z njim in mu dovoliti dostop v svoje kroge. (Opomba: Dosedaj so se celo nekateri profesorji jezili, ako je kak dijak dosti občeval z meščani). Dokler se to ne zgodi, so vse jeremijade zastonj in ako je kak »kranjski« meščan priobčil v »Osi« satiro »V slaven spomin-letošnjim kranjskim abiturijentom«, s tem ni napisal satire dijakom, ampak meščanstvu; kajti na meščanstvu je ležeče, kakšno dijaštvo si vzgoji. Napredno kranjsko meščanstvo je v veliki meri samo krivo, da prihaja ravno iz kranjske gimnazije toliko klerikalcev. S.

OT. CHLUP:

VERSTVO V ŠOLI.*)

Vprašanje verstva v šoli se danes prav često obravnava tako v strokovni literaturi, kot v perijodičnem tisku, in mirno lahko rečemo, da v veliko korist šoli in vzgoji. Mnogo pričakujemo od bodoče šole; pričakujemo tem več, čim več pesimizma se pojavlja nad sedanjo prakso. Ni dvoma, da je pravzaprav vprašanje n r a v n e vzgoje, krog katere se vrte nazori, razmotrivanja in tudi spori, ki mnogokrat izvirajo le iz nesporazumljenja in neujasnjenosti glede temeljnih pojmov. Da se pa pri tem več govori o verstvu, temu se ni čuditi, kajti npravna vzgoja in verstvo, to oboje se pod vplivom sedanjih šolskih sistemov tako često pomeša in razmotriva skupno, kakor da sta pojma istorodna. Antropologija pa nas uči, kako se verstvo razvija od najenostavnejše stopinje do večje dozorelosti, n. pr. v krščanstvu, stopnjema in tvori nekako organski sčlenkovano verigo. Ves ta razvoj treba opazovati znanstveno. Ta razvoj nas poučuje, da tvorijo meje, ki ločijo manj popolne stopnje verstva od popolnejših, edinole različni ali, rečemo lahko, popolnejši npravni pojmi. Verstva so se tedaj npravno poglobljala in popolnjevala in se mogla le tem potom širiti. Ločiti imamo tedaj v vsakem verstvu od tega, kar je v njem izvirnega — od transcendence, v kateri umevamo in združujemo vse nerešene in morda nerešljive uganke narave, ki leže za mejami našega spoznanja in si jih človek nujno reši s posebnim čutom, z verstvom, — sestavino, ki mu je le primes in bližja življenju ter se uveljavlja v družbah na vsaki stopinji njihovega razvoja, in to je npravnost. Ako se danes govori o krščanstvu, in se mu priznava ali odreka vrednost (Dostojevskij-Nietzsche), se gre pri tem edino za njega npravno vsebino, in ne motimo se, če izrekamo mnenje, da Kristus ne ustanavlja nove vere, ampak oznanja novo moralko, in tedaj posebnost krščanstva ni vera v pravem smislu besede, ampak npraven nazor in stremljenje človeka, da si po njem vravna svoje življenje. Prvina verstva je dana psihološko v čutu religioznosti in človek bo vedno stremil, da svojo notranjost spravi po njem v stik z neznanim; po tej strani je verstvo nujen in stalen atribut človeškega uma in srca. V tem je pravi trajni temelj verstva, in ljudje se glede te strani ločijo, kakor se tega čuta zavedajo. Druga stran verstva je njega npravna vsebina, ki se pod vplivom filozofskih razmotrivanj, pravnih in državoznanskih teorij bolj in bolj oddaljuje od verstva, s katerim je bila prej spojena, in postaja predmet posebne znanstvene discipline o npravnosti, ki po historični in kritični metodi stremi za očiščenjem in objasnenjem npravnih pojmov.

*) Ta članek je izšel pred kratkim češki v »Hlidki Času«, ki je urejevana po prof. Drtini. Primerjaj ž njim teoretska predavanja v brošuri »Iz naroda za narod«.

Verska družba, sekta ali cerkev v najožjem, pa tudi edino pravem smislu besede ima nalogo praktično rešiti prvi del verstva, t. j. buditi in povzdigniti plemenitost onih čutov, ki so združeni v pojmu religioznosti. Zgodovinski razvoj verstva kaže, da si je verstvo privzelo nekaj etične narave, in tako postane verska družba, ali bolje versko-etična družba, ki stremi tudi za нравno povzdigo človekovo, poslužuje se verskega čuta kot sredstva, ali pa celo čisto etična družba, ki pusti verstvu, v kolikor to skrbi za gori navedeno svojo glavno prvino, prosto polje in se z vsemi sredstvi, ki jih nudijo verstvo, veda in umetnost, trudi za etične smotre. Mojzesov dekalog, kakor to dokazuje Wundt v svoji analizi, je nekak vzor tega pomešavanja verstva in nravnosti.*) Zgodovina daljšega razvoja pa nas uči, kako prehaja etični smoter s svojo socijalno in pravno vsebino po malem v roko države, katera praktično, in v roko znanosti, katera teoretično rešuje in povzdiguje нравno stanje človekovo. To je čisto naravna pot, in cerkev — verska družba se nahaja tem bolj v naravnem razpadu, čim bolj se razvijata znanost in država, tako da ima za bodočnost kak smisel le, če se omeji na to, kar je v verstvu prvotnega. Verstvo more biti po bistvu le eno, kakor je le ena resnica, ker je njega temelj vedno in pri vseh isti. Razložki so le zunanji, morejo se tikati le oblike, v kateri se čut religioznosti pojavlja; to je tako, kot če se ista misel izrazi v raznih jezikih. Ta oblika je pač pri vsakem človeku drugačna. Ker tedaj oni strah, ona groza človeka, ko je bil še na najnižji stopinji, njegove prošnje in zahvale, ko se je nekoliko povzdignil, njegovo občudovanje v dobi višje civilizacije izvira iz istega čuta, ki je del naše notranjosti, zato je nesmisel iskati ali želeli si po novem verstvu in tudi ni mnogo na tem, kako se ta čut pojavlja na zunaj. Za to skrbi verski kult, verska družba, cerkev. Ta pa lahko zlorablja ta čut; veliki pomen reformacije leži v tem, da se je postavila po robu taki zlorabi in je ob enem poglobljala verski čut, ki je bil skaljen po prekompliciranem kultu. Znanost je dovršila delo reformacije: vse njene stroke podpirajo analitično delo psihologije, da bi se pojasnili verski pojmi, da bi se izločila iz verstva vsa mistična vsebina in vse raznorodne primesi in se tako pokazalo pravo njegovo jedro.

Popolnoma jasno je tedaj, da treba pri vprašanju šole in vzgoje natančno ločiti med verstvom in cerkvijo. Verstvo samo na sebi nikakor ne more biti slabo ali postati nepotrebno, ker so morda njega nositelji slabi ali postajajo nepotrebni. Verski čut more biti važno vzgojevalno sredstvo; kajti verstvo ima ono necenljivo zmožnost, da more dati odgovor že nežni otroški duši v mnogih vprašanjih, ki se ji vsilijo pri prvih jasnejših pogledih na svet, in vzbujenje pravega prirojenega verskega čuta more postati bogat vir nravnega spopolnenja, katero je gotovo poslednji namen vzgojevalnih stremeljenj. Čim težja pa je naloga take verske vzgoje, tem bolj so obžalovanja vredna pota, po katerih se cerkev zastonj trudi, da ucepi v otroško srce svoje versko naziranje. Treba le dobro razmisliti n. pr. vsebino take

*) W. Wundt: Etik, III. izd., 1 zv. str. 102.

običajne molitve, kakoršna je »Verujem v boga« ali pa pobližje pogledati prve tri zapovedi dekaloga.

Ali je mogoče, da bi otrok predelal ta dogmatski material in iz njega črpal nekaj za svoje versko čuvstvovanje? Ali se tu računani na popolno nedelavnost človeške duše? Dobro razmotrimo in upoštevajmo to, kar nam podaja novi nauk o otroški duši: kakšna delavnica je to, kako že tekmujejo vse zmožnosti razuma, čuta in volje, ki se že oglašajo za svoje pravice. Koliko je resnice na često citiranih besedah, po katerih tudi metafizični problemi že trkajo na duri otroške duše! In uprav v tej dobi, ko si otrok začenja nekako stvarjati svojega boga, kakor da si išče svoje verstvo — nekakšno prirojeno sintetsko zmožnost bi mogli to nazivati — v tej dobi se mu bliža cerkev z dogmatskimi verskimi nauki, ki so prava zmes verskih pojmov, kakoršne nahajamo v fetišizmu, v politeizmu na raznih stopnjah razvoja, in ki so najmanj sposobni, da budijo pravi prirojeni religiozni čut. In s to šolsko vzgojo se družijo često slično napačna vzgoja v rodbini, kjer je nasilno v otroško mišljenje — ne v srce — ucepljena slika boga dostikrat taka, da ima med vzgojevalnimi sredstvi prav isto vrednost, kakor jo imajo metla, strašila in druga praznoverja. (Konec prih.)

SLOVENSKI PROFESOR IN DIJAK.

(DOPIS IZ PROFESORSKIH KROGOV.)

Reforma srednjih šol je postala aktualno vprašanje slovenskega dijaštva. Čisto naravno: saj ravno dijaštvo najbolj občuti obstoječi sistem. Ne nameravam pa danes na tem mestu podrobno razpravljati o tem, v koliko so opravičene zahteve po preosnovi srednjih šol, ampak pisati hočem o reformi, ki je vsaj toliko, ako ne bolj potrebna kakor preosnova učnega sistema — o duševni reformi slovenskih profesorjev in slovenskega dijaštva.

Trdno je med nami ukoreninjeno mnenje, da je srednješolskemu profesorju treba samo strokovne izobrazbe, o pedagogiki pa da mu ni treba ničesar vedeti. To je najhujša zmeta srednješolskih profesorjev; to je vir, iz katerega izvira sovraštvo do našega stanu in splošna nezadovoljnost s sedanjimi srednjimi šolami. Koliko pedagoškega znanja se zahteva od učitelja na ljudskih šolah! Srednješolski profesor pa se more ponašati kvečjemu z dobrim kolokvijem iz pedagogike, ki se da poceni dobiti. Ni čuda, da sramežljivo povésimo oči, kadar se govori o vzgojeslovju — z malimi izjemami vsaj bodé tako. Z neodpušljivimi grehi, ki smo jih zagrešili nad slovensko mladino, smo si obtežili vest. Ta mladina, ki je bila še pred kratkim predmet naše »vzgoje«, nam jih sedaj javno očita. Bodimo pogumni, pogledjmo si enkrat iz očí v oči, pa si odkritosrčno povejmo svoje napake.

Nobenega stanu ne zasleduje javna kritika tako dosledno, kakor ravno profesorski stan. Mislim, da ne izdam nobene tajnosti, ako omenim, da se s profesorskimi značajmi posebno radi bavijo humoristični listi. Kako bi se

tudi ne? Ali ni zanimiva ta dolga vrsta tipov od skrupuloznega pedanta do črnivega filistra? Bogme, bolj žalostno kot smešno! Vendar se tudi v tem oziru očitvidno obrača na bolje in upati je, da bo naš stan — vsaj na Slovenskem — v doglednem času rešen satiričnega biča.

A dosti drugih napak je še globoko vkoreninjenih v naši profesorski naravi: predvsem šolski absolutizem in ž njo ozko zvezana skrb po neomejeni avtoriteti.

Kaj je šolski absolutizem? Zelo raznovrstno vsebino ima ta pojem. Absolutizem je, ako hočeš uveljaviti svojo avtoriteto z debelimi dvojkami, absolutizem je, ako daš učencu slabjši red samo zato, ker se je drznil braniti svoje osebno prepričanje nasproti avtentični razlagi. Tako se vzgajajo hinavci — da ne rabim hujšega izraza — ne pa značaji. Absolutizem je tudi, ako konsekvntno zagovarjaš in braniš z grožnjami (n. pr. pri korekturah) svoje zmote, in absolutizem je konečno, ako profesor a priori zavrne vsako željo učencev. Tak absolutizem more roditi le en sad — srednješolski nihilizem, ki se vedno po svoje osveti za krivice. Žalibog velja še mnogim za nekako pedagoško maksimo, da se jih mora dijak bati. Ne bati, ljubiti in spoštovati nas mora mladina, ako hočemo z uspehom izvrševati svoj poklic. Ljubila pa nas bode šele takrat, ko uvidi, da smo njeni odkriti prijatelji, da smo ji naklonjeni, da jo ljubimo. Spoštovala nas bode, ako ji postanemo pravični, marljivi učitelji, ako imamo vedno posluš za njene upravičene želje. Mladina ima tenkočutno srce, zato je treba ž njo tudi dostojno postopati.*) S tem pa nočem reči, da bodimo ž njo mehkužni. Pаметen profesor ne zaide nikdar v ekstreme.

Da ne sme biti profesor škodoželjen in neodkritosrčen, se ob sebi umeje. Ako bi se satansko radoval, če se ti je posrečilo »ujeti« nepripravljenega učenca, si zaigral spoštovanje do svoje osebnosti; pa ravno tako si je zapravil, ako si bil kdaj nasproti učencem neodkritosrčen.

Zaupanja dijaštva — razun par častnih izjem — danes še ne vživa naš stan. In to je brezdvomno velika rak-rana na srednješolski vzgoji. Nekateri se dijaškega zaupanja še danes teoretično branijo, nekateri pa vedo že preprečiti, da se jim dijaštvo preveč ne približa. Profesorja baje nič ne briga, kaj dijak izven šole dela. Profesorja baje ne briga, v kakšno družbo dijak zahaja, njega naj ne briga, kako uporablja dijak svoj prosti čas? Odločno trdim, da je sveta dolžnost profesorjeva brigati se za dijaka tudi izven šole. Seveda ne sme biti policist in opravljati takih detektivskih poslov, kakor si jih je dovoljeval še pred kratkim nek ravnatelj na Kranjskem. Tudi ne sme biti inkvizitor, ki po tajnih kotih stika po prepričanju in nazorih posameznih dijakov in jih postavlja na indeks. To je žalosten in sramoten pojav v naših vrstah, pojav, o katerem podrobno pisati na tem mestu me je v resnici sram pred mladino. Napredni profesorji ne smemo dalje trpeti take nekulturne gonje, ki spodkopuje ugled našega stanu v slovenski javnosti!

*) Splošna sodba je, da nemški kolegi na naših srednjih šolah dostojnejše postopajo z našimi fanti, kakor mi sami. Nekateri slovenski profesorji celo mislijo, da imajo kot rojaki nekako predpravico biti s slovenskim dijakom odurni in surovi. Op. pis.

Naj se dotaknem še ene točke : nacijske vzgoje slovenskega dijaštva. Brez ovinkov bodi povedano, da v tem oziru slovenski profesor mnogo greši. Greši, ako zanemari nacijsko vzgojo svojih rojakov in greši, ako narodne ideje ne goji prav. Narodna vzgoja se zanemari najbolj na periferijah; zato pa je marsikateri slovenski dijak, ki pride s teh zavodov, ali narodno indiferenten ali celo renegat. Ako je v dobi narodnega probujenja mogoče, da svetuje slovenski profesor starišem, naj vpišejo sina za Nemca, da se mu bo v šoli boljše godilo; ako je mogoče, da se slovenski profesor za narodno vzgojo svojih lastnih otrok tako malo zanima, da mu postanejo sami renegati, ali je potem kaj boljšega pričakovati od njegovih učencev?! Ako dalje slovenski profesor slovenskim osmošolcem kategorično prepove zahajati v pošteno narodno družbo samo zato, ker ne mara ž njimi pri eni mizi sedeti, ali je potem kaj čudnega, da zaide slovenski dijak v beznice ali celo v nemško-nacijsko družbo? Baš na periferijah imamo najlepše vzglede za nacijsko vzgojo — seveda pri naših narodnih nasprotnikih. V svojih narodnih pesmih najde nemški profesor vedno dovolj krepkih značajev, požrtvovalnih mož-rodoljubov, ki so vodili svoj narod do slave. Vstopil sem nekoč v telovadnico: na eni strani Bismark, na drugi oče nemških telovadcev Jahn v frankfurtarskih barvah. Vedno in povsod najde nemški profesor priliko, da vzbudi v svojih učencih narodni ponos. Meni so v resnici imponirali ti narodni ponosni fantje — in v srce me je zbolelo, ko sem jih primerjal s svojimi narodno brezbriznimi rojaki, katerih znak je bila suženjska ponižnost.

Ako se vprašamo po vzroku te žalostne prikazni, bomo izvečine uvideli, da je tega kriva največ bojazen naših profesorjev, da bi se jih na višjem mestu smatralo za odločne Slovence. Resnica je sicer, da se ima »zgoraj« vsakega profesorja za »nezanesljivega«, ako pokaže javno svoje narodno prepričanje. Toda mislim, da je že čas, da slovenski profesorji enkrat javno povemo, da ljubezen do slovenskega naroda ne nasprotuje dolžnostim, ki jih imamo kot »zapriseženi državljani«. S slovensko-narodnega stališča vzgajajmo slovensko mladino!

To so v kratkih potezah nekateri postulati, katere bomo morali slovenski profesorji prej ali slej sprejeti, ker so opravičeni. A ravno tako tudi mi stavimo zahteve na slovensko dijaštvo.

Prva zahteva je, da dijaštvo preneha grditi in obrekovati svoje učitelje v privatnih krogih in na ta način spodkopavati naš ugled. Vsled enega ali nekaterih malopridnežev trpi cel stan, ker ljudstvo kaj rado generalizira.

Druga zahteva je, da dijaštvo iztrebi grdo pijančevanje in popivanje. Ne nalagajte nam grdega policijskega posla — to dijaško zlo iztrebite sami! Akademikna mladina kot najboljša poznavateljica srednješolskega življenja naj bi se zavzela za to stvar. Uverjen sem, da bi bila pametna tozadavna akcija uspešna, kakor ne morem tajiti, da so se — ne v zadnji meri pod vplivom novega dijaškega gibanja — razmere v tem oziru že znatno izboljšale. Sploh bi morali postati naši trezno misleči slovenski akademiki zvesti

sotrudniki moralne povzdige slovenskega srednješolskega dijaštva. — Končno je zahtevati od dijaštva malo več diskretnosti: šolsko-dijaške stvari ne spadajo na ulico.

Naj bi moje dobro mišljene besede obe stranki mirno upoštevale in se ravnale po njih: uspehi ne morejo izostati.

STAR RADIKALEC:

DIJAK IN ŽENSTVO.

Da Slovenci tako počasi napredujemo, je mnogo krivo pomanjkanje narodnega ženstva. V zanemarjenju ženske izobrazbe se je pri nas neizmerno grešilo. Navadno so se dekleta vzgojevala in ponemčevala v samostanskih šolah. Če je naša inteligenca vsaj nekoliko skrbela za slovensko vzgojo svojih sinov, za hčere se ni zmenil nikdo. Zato se ni čuditi, da je v naših salonih in na plesiščih vladala neomejeno nemščina — saj lepo slovenski niti niso znale govoriti naše Slovenke. Rajši so torej govorile nemški, kjer jim je jezik tekel gladkeje. Vobče pa je med našimi »boljšimi« Slovenkami do zadnje dobe bilo malo takih, ki bi mogle povedati celoten slovenski stavek brez nemške besede. Najlepše se je ta nemško-slovenska mešanica razvila v Ljubljani, kjer je govorica polna grdih nemških spak.

Da pomanjkanje globlje izobrazbe tira ženstvo k nečimernemu in potratnemu lepoticenju, h gonji za modo in dragimi oblekami, to ni čudno in to dejstvo je marsikaterega samca-Slovenca privedlo do tega, da si je rajši vzel skromnejšo in bolj gospodinjsko Nemko za ženo. Zlasti mnogo se jih je vlovilo na vseučilišču v zanjke premetenih Gradčank ali Dunajčank. Naš — večinoma kmetski in ubožni — dijak-srednješolec namreč doma ni imel prilike priti v damsko družbo, ker je ali sploh ni bilo (razun nemške), ali pa se mu je prepovedala. Saj so celo letos poročali listi o abderitskem činu nekega kranjskega profesorskega zbora, ki je dovolil dijakom sicer učenje plesa, prepovedal pa skupne plesne vaje z damami! Na vseučilišču pa dijak pride na stanovanju ali drugod z ženskami v dotiko, zde se mu zelo ljubeznive, rad se zabava v njihovi družbi, zaplete se v ljubimkovanje, ki navadno pelje po končanih študijah v zakon, ker je fant idealen in prepošten, da bi kratkomalo pretrgal vse zveze. Zato se nam lahko roga »Grazer Tagblatt« 2. septembra t. l. v »Deutsche Stimmen aus Krain«: »Vsak boljši Slovenec si vzame nemško ženo, Gradčanko ali Dunajčanko, to je že popolnoma moderno postalo na Slovenskem. V rodbinah se govori večinoma nemški in če se sploh bavijo s književnostjo, nečitajo se slovenski pisatelji, ampak požirajo se moderni nemški.« Narodnost pa obstoji ne le v plemenski razliki, ampak tudi v občevalnem jeziku (saj se ljudsko štetje vrši po občevalnem jeziku!) in če tudi kdo še tako glasno kriči: »Živijo Slovenci!«, v svojem privatnem življenju, v svoji rodbini pa ne rabi izključno

slovenščine, ta ni Slovenec. Njegovi otroci so znabiti takozvani »Še-slovinci«, druga generacija pa je že popolnoma potujčena.

Kako naj dijak te nedostatke popravi? Za višjo in strogo narodno izobrazbo ženstva skrbeti, je dolžnost krajevnih in deželnih zastopov in to se tudi kolikor toliko stori v novejšem času. Seveda, dokler bo ljubljanska višja dekliška šola med učitelji imela deloma nezmožne ljudi, ki se smešijo pred učenkami, dokler bo ta zavod vzgajal le »boljše gospodične«, ne pa skromne gospodinje ter istinito izobražena dekleta, dotlej ne bomo opazali napredka v našem ženstvu vkljub bobnečim in visokodonečim frazam o višji omiki in izobrazbi. V tem oziru pa dijak direktno ne more storiti ničesar.

Toda mnogo lahko stori v drugem oziru. V privatnem občevarju naj vpliva pri našem ženstvu na čisto in pravilno rabo slovenščine. V tem oziru bodi vsak neizprosni! Od začetka mu bo znabiti katera lepotica zamerila, vendar pa bo pazila že zaradi sramote in končno bo ponosna na to, da lepo slovenski govori, ter bo hvaležna svojemu učitelju. Če se pri tem v zabavo vplete novejša literatura, bo naše ženstvo tudi začelo brati lepe proizvode naših pisateljev, da se ne blamira in ne osramoti v družbi s svojo nevednostjo. Kdor je glasbenik, govori o glasbi in godbi, kdor risar in slikar, razpravlja o lepih umotvorih (s kratkimi konkretnimi opazkami, ne z abstraktnimi teorijami) itd. Na ta način lahko vsak prispeva k povzdigi izobrazbe našega ženstva in si pridobi še slavo dobrega družabnika. Pred vsem pa moramo fanatizirati naše ženstvo v narodnem oziru, kakor so fanatizirane Čehinje ali naše sosede Nemke. Ko sem prišel pred leti na Češko, se tam vpeljal v češko družbo in mi je češčina od začetka delala težave – mislite, da so hotele Čehinje govoriti nemški z menoj, čeravno so znale? Ne, rekle so: »Vi ste Slovan in nas razumete vsaj za silo, govorimo torej češki, Vi pa si pomagajte s slovenščino!« Takšne morajo postati tudi naše Slovenke.

Še važnejše za posameznike in za bodoči zarod je izbiranje spremljevalke za celo življenje. Izbirajte si Slovenke! Pojm »mesalliance«, ki ga ima plemstvo za zakone plemičev z meščankami, ni popolnoma neopravičen: vsak stan (in vsak narod) ima svoje življenske nazore in navade, katerih se drži. V površnem občevarju se sicer ta razlika precej obrusi. Toda v intimnem življenju, v vedni dotiki drugega z drugim se morata zakonska nekako izenačiti. Zato pa je potrebno, da prej nista bila preveč različna, ker posebno v slučaju kakšne nesreče se razlika v nazorih bridko občuti in je dostikrat začetek popolnega nesporazumljenja. Zato si ne morem predstavljati, da bi zaveden Slovenec, ki z zanimanjem in sočustvovanjem zasleduje javno politično, umstveno in umetniško življenje svojega naroda, ne začutil s časom neke vrzeli, nekega primanjkljaja v svojem zakonskem življenju, če vidi, da ga njegova družica ne umeva. Le kdor si je izbral Slovenko za ženo, le ta je izpolnil predpogoje, da se bodo njegovi otroci vzgajali v enem, in sicer samo slovenskem jeziku. To je tudi boljše za razvoj značaja, ker jezikovna razdvojenost vpliva slabo na ves značaj in pospešuje neko raztrganost in neenotnost v značaju. Zato, slovenski mla-

deniči, podajte roko in srce le zavednim slovenskim dekletom; v privatnem občevanju pa vzbujajte narodno zavednost in odločnost našega ženstva. S tem boste ugodno vplivali na razvoj in napredek slovenskega ženstva ter vsega slovenskega naroda.

F.:

„PROSVETA“ V PRETEKLIH POČITNICAH.

Tekom dveletne prakse je spoznal odbor, da leži v snovanju ljudskih knjižnic v resnici solidno delo za pospeševanje izobrazbe slovenskega naroda. Zato je posvetil zlasti tej panogi ljudsko-izobraževalnega dela vso pozornost. V tem znamenju se je tudi vršilo vse delo preteklih počitnic. Dne 15. avgusta se je v zvezi z veliko, prav dobro uspelo veselico položil temelj ljudski javni knjižnici v Leskovcu pri Krškem, dne 9. septembra se je otvorila knjižnica v Vel. Loki na Dolenjskem, dva dni pozneje pa prav na tistem v Radomljah pri Mengšu, dne 30. septembra pa se je ustanovila XIV. knjižnica v Kranjski gori. Ob tej priliki se je priredila tudi ljudska veselica, ki je nad vse pričakovanje dobro uspela. — Razun tega se je bralnemu društvu v Trbovljah darovala vrsta knjig za čas, dokler si samo ne osnuje ljudske javne knjižnice. Uvažujé, da ni le dijaštvo poklicano v to, da snuje knjižnice, ampak da je treba zlasti pridobiti druge faktorje za to, je »Prosveta« na več krajih posredovala, deloma da se že obstoječe čitalniške knjižnice spremene v javne, deloma da občine snujejo lastne občinske javne knjižnice. V tem oziru se je interveniralo v Jesenicah, Radoljici, Postojni, Il. Bistrici in Zagorju ob Savi ter je imela ta akcija prav povoljen uspeh. — Tekom letošnjih počitnic se je tudi revidirala večina društvenih knjižnic. Rezultat je bil naravnost presenetljiv: izvzemši knjižnico v Jesenicah, koje poslovanje je nezadovoljivo, se je povsod konstatiralo, da se je vsaka knjiga izposodila povprečno 8—25 krat. Zato se je moralo nekatere knjižnice znatno izpopolniti in prebrane knjige premenjati, žal ne v toliki meri, kot bi bilo želeli. Da je bilo to sploh mogoče, se ima društvo v prvi vrsti zahvaliti slovenskemu občinstvu, ki je v veliki meri podpiralo društvo z darovanjem primernih knjig. Seznam novoprejetih knjig se je pomnožil za 527 števil, od katerih je bilo darovanih skoro dve tretjini.

Mnogi razlogi so privedli društvo do tega, da je sklenilo razširiti svoj delokrog po vseh slovenskih pokrajinah. V ta namen so se izpremenjena pravila poslala na notranje ministrstvo, ki je pa konstitucijo društva na podlagi novih pravil prepovedalo, »ker niso vsi njegovi udje člani akademiške zveze«. Ista zgodba kot pri štajerski »Skali«! Žalibog bo tedaj treba abiturijente črtati iz vrste rednih članov, da se ugotovi zahtevi ministrstva, in tako omogoči, da začne društvo vsaj o božiču delovati na podlagi novih pravil.

Da se utrdi vez med posameznimi društvenimi člani, se je priredilo več prijateljskih sestankov, izmed katerih je zlasti dobro uspel zadnji dne 28. septembra, ki se je ob enem priredil kot častni večer ravnokar navzočim članom eksekutive narodno-radikalnega dijaštva.

Zvesto svojemu načelu, pospeševati namene »Družbe sv. Cirila in Metoda« kjer možno, je skušalo društvo tudi letos v tem smislu delovati; v ta namen je po svojih delegatih na veliki skupščini v Logatcu sprožilo misel, da se osnuj poseben odsek v »Družbi« (pri katerem bi sodelovalo tudi dijaštvo), ki naj pospeši razpečavo narodnega kolka. Zakaj do realizacije tega načrta ni prišlo, smo poročali v prejšnji številki.

Da se uresniči rek: Slovensko dete spada v slovensko šolo in se zapreči po možnosti naraščajoča germanizacija v — Ljubljani, se je obrnilo društvo pred začetkom šolskega leta do občinskega sveta ljubljanskega s prošnjo, da po vzgledu čeških mest izda oklice na slovenske stariše, da pošljejo svoje otroke le v slovenske šole. Odgovor je bil žal negativen, ker — mestu nedostaje prostora v slovenskih ljudskih šolah. — Slednjič še omenjamo, da sta se v septembru priredila dva poučna izleta v ljubljansko predilnico.

V celem se lahko reče, da je bilo društveno delovanje o preteklih velikih počitnicah zadovoljivo. Mnogo več pa bi se še dalo doseči, ako bi ne bila trajna in nepremagljiva ovira neugodni finančni položaj društva in geografična razkropljenost njegovih članov, tako da je bilo intenzivno delovanje omogočeno le ljubljanskim tovarišem.

VOJESLAV MOLÈ:

NEKAJ O KNJIGAH IN ČITANJU.

Razmere, v katerih živi naš srednješolec zlasti v majhnih mestih, kakor sta n. pr. Kranj in Novomesto, so pač take, da dobi le težko v roke dobro in izbrano čtivo. Če si pa že sam kaj kupi, je po navadi slabo informiran in ne zadene pravega. Čtivo je pa zelo važno, pri našem dijaku je ravno od tega, kaj in kako čita, odvisen mnogokrat ves razvoj njegovega duševnega obzorja, njegovega svetovnega nazora. Zato hočem dati par kratkih nasvetov, kje in kako dobi naš dijak knjige tujih slovstev, ki niso preveč drage, pač pa velike vrednosti.

V češkem slovstvu imajo mnogi založniki svoje »knjovne«, v katerih izdajajo najrazličnejša dela. Posebno dobra je Ottova »Světová knihovna«, ki prinaša prevode iz vseh evropskih slovstev, pa tudi izvirna dela. Za par desetíc se človek seznaní z nekaterimi deli Vrchlickega, Nerude, Čecha, Haleka i. dr. Podobne knjižnice izdajajo drugi založniki, treba je samo pisati v Prago različnim tvrdkam po cenike, ki se jih dobi brezplačno, in tam si človek izbere za majhen denar dela najboljših čeških poetov in prozaistov, kakor so razun zgoraj imenovanih še Alois Jirásek, Zygmont Winter, oba

pisatelja zgodovinskih romanov, potem Arbes, stvaritelj nove pripovedne oblike »romanetta«, Jan Rokyta, urednik »Slovanskega pregleda« (pravo ime A. Černý) in znamenit lirik novejšega časa, socialni pisatelj in pesnik J. S. Machar, čegar »Magdalena« je tudi že poslovenjena, dalje lirik Heyduk, pisateljica Ružena Svobodova, Krasnohorska in Preissova, znameniti satirik Viktor Dyk (njegov roman »Hackenschmidtov konec«) itd. Založnik Šimáček izdaja perijodično izhajajočo »Libušo«, ki prinaša romane izpod peres najboljših čeških pisateljev.

Poljsko slovstvo je našemu dijaštvu še bolj neznano kakor češko. Morda so samo znana imena Mickiewicz, Krasiński, Słowacki; njihova dela se pa ne poznajo. In vendar zaslužijo ti prvaki poljskega slovstva, — »Mickiewicz je orel, Krasiński labod, Słowacki pav poljske romantike«, pravi Brandes — da se jih spozna vsaj deloma. Zaleski, Winenty Pol, Kondratowicz so ljubke prikazni poljske literature; v zadnjih dveh desetletjih pa mojstra oblike in vsebine — Adam Asnyk in Marya Konopnicka; nadalje modernisti titanskih sil, kakor se dobe redko kje v drugih slovstvih, Jan Kasprowicz, Kazimir Przerwa-Tetmajer, Lucyan Rydel, Miriam (Przesmycki), A. Lange, Przybyszewski i. dr. — Znameniti so pisatelji Kraszewski, Sienkiewicz, Orzeszkowa, Prus, Gruszecki, Reymont, Żeromski, Sieroszewski. — Zlasti iz del poetov se dobi male antologije, ki niso drage, v založbi Gebethner i sp. v Krakovem, Rynek 23. Prav po ceni se dobi istotako knjige, ki jih je izdala »Macierz Polska«, kjer stane n. pr. Mickiewiczev »Pan Tadeusz«, najboljši epos novejšega časa, celih 20 h. V Złoczowem izhaja v založbi Zuckerkandla »Biblioteka powszechna«, kjer si lahko nabavi človek za par krajcarjev najboljša dela prvakov poljskega slovstva.

Z ruski mi knjigami je nekoliko težje. Najboljše je, da se človek obrne do Marksove založbe v Petrogradu in Moskvi, ki je izdala skoraj vsa novejša ruska dela. Po ceni se dobe celotne izdaje Puškina, Lermontova, Koljцова i. dr v Lipskem v založbi Gebhard.

Ta navodila veljajo seveda le za one, kičitajo knjige v originalu. Kdor čita v prevodih, ima pa skoraj še krajšo pot. V Reclamovi univerzalki se dobe prevodi najboljših del tujih jezikov. Za silo se spozna človek z italijansko, francosko, angleško, norveško, švedsko, rusko literaturo. Podobne izdaje so tudi v »Meyers Volksbücher«.

Kdor hoče spoznati klasike italijanskega slovstva v izvorniku, jih tudi dobi lahko za mal denar; v založbi Treves v Milanu stanejo knjige, kakor so Tassov Osvobojeni Jeruzalem, Dantejeva Božanska komedija, Petrarkove Rime, Alfierijeva dela, Pellicovi spisi i. dr. po 1, k večjemu po 2 liri.

Sedaj pa — kaj in kako naj se čita? Čitati se mora sistematično, ne vsega naenkrat, ne preveč hlastno, sicer se nima od vsega tega nič dobička. Čitati se ne sme vsega, kar pride človeku v roke, duševna hrana mora biti izbrana. Najprej naj se človek spozna s prvaki tujega slovstva — v češčini z Vrchlickim, Čechom, Nerudo, Jiraskom, v poljščini z Mickiewiczem, Słowackim, Krasińskim, Asnykom, Konopnicko, Tetmajerjem, Sienkiewiczem,

Orzeszkowo, Žeromskim, Reymontom in Sieroszewskim, v ruščini s Turgenjevom, Tolstojem, Dostojevskim, Čehovim, Gorkem, Puškinom, Lermontovim.

V italjanščini so prvi klasiki Dante, Tasso, Petrarca, Alfieri, Manzoni, De Amicis; v novejšem času so zlasti znameniti Fogarazzo, D' Annunzio in Matida Serao, toda, da se čita moderniste v izvirniku, se mora biti že zelo verziran v jeziku.

Iz nordiških slovstev so zlasti znameniti Ibsen, Björnsterne Björnson, Jonas Lie, Geijerstam, Jacobsen, Drachmann, Ola Hansson, Knut Hamson, Strindberg; v angleškem Shakespeare, Byron, Shelley, Tennyson, Longfellow Swinburne, Dickens, Thakeray, Walter Scott.

To je nekak nagel pogled na tuja slovstva. Ni popolen, saj tudi ni mogoče, da bi naš dijak vse prečital! Imena so, a za temi imeni je kultura in izobrazba tujih narodov. To pa mora poznati vsak izobraženec.

I. L.:

IVAN CANKAR: NINA.*)

Kakor bi človek videl pred seboj niz čudovitih slik, tako mu je, ko čita to najnovejše Cankarjevo delo. Zagledaš se v te slike in hipnotizirajo te tiste vprašajoče oči na bledih, zmučenih in trudnih obrazih... Tiste temne barve, tisto mojstrsko, le v par značilnih črtah označeno ozadje, skrivnostno in strašno objednem, vse to vpliva čudovito na človeka...

Ako pa ga zapusti tista hipnoza, ako jame jasno premišljevati in analizirati, kar je ravnokar videl, se mu zbudi odpor v duši... In stvar se konča naravno tako, da sprejema in občuduje briljantno obliko, odločno pa odklanja vsebino...

Mi dobro vemo, da nas žuli črevelj ne na jednom, temveč na mnogih mestih... Vemo tudi, koliko licemerstva in skritega judeževanja je med našim rodoljubnim občinstvom... Vemo tudi, da naše slovstvo po večini ne sodi radi svojega ubožstva na misli in obliki na svetovni trg za resno slovstvo... saj ne zadostuje popolnoma niti našim lastnim potrebam. Smatramo našo moderno za odpor proti vsemu naštetemu in radi priznavamo, da smo napredovali za velik korak... Toda v prvem ognju se skoči navadno predaleč in se pozabi, da je do cilja v daljavi dolga pot... In mi smo že taki: ko se enkrat zavemo te dolge poti, nastane reakcija: navdušenje se spremeni v ironijo in bridko zasmehovanje samih sebe... tako, da se slednjič stori le malo pota ali pa se ne pride nikamor. Cankar menda dobro pozna to slovensko svojstvo; saj piše v Nini str. 87: »Šla sva skozi noč, tesno objeta in sva prepevala o jutru in solncu; spogledala sva se in sva umolknila in bilo naju je strah...« V novejšem času pa pušča Cankar

*) Da ustrežemo nešetokrat izraženi želji, bomo odslej prinašali tudi ocene novejših slovenskih del, kakor bo sploh literaturi odmenjena posebna rubrika v našem listu.

rodoljube in politiko v nemar ter se vrača k lastni osebi nazaj... in k občečloveškim zadevam, kakor bi človek sodil. Pa tu po našem mnenju nima sreče. Ali je on za sto let pred nami? To je vse mogoče, a za sedaj nam je njegova filozofija majhno prelahka in njegovo reševanje življenjskih problemov dosti preplitko. Evo: človek si naloži že v mladosti butaro in sluti, da mu je usojena do konca dni... Oni »jaz« v Nini je slutil to že doma. A naša zemlja ne rodi modernih ljudi s predestiniranimi butarami v Cankarjevem smislu, mrtvih, bledih duš, ki se niso nikoli potrudile pridobiti si trdnih temeljev, na katere se zida življenje... ki vobče nimajo nobene trdne volje! Kajti, čemu se zmeraj udajati? Čemu nositi butaro jokajoč in zdihujoč, ako je treba le »žarek ognja«, da se vrže proč? Mislili smo nekoč s kritikom v »Zvonu« vred, da se razgori iz onega slabotnega žarka pri učitelju »Na klancu« svetla luč, ki bo sijala po vsem Slovenskem in govorili smo, da se je vrnil Cankar v domovino. V »Nini« se že vrača, a med grobovje... Špartanci so nosili nekdanj bolno in kruljavo deco na Tajget; današnji dan pa moramo prenašati našo moderno, po lastni krivdi pohabljeno deco z mrtvimi živci, da nam napolnjuje mladino s pesimizmom in predestinacijo, češ, v blatu in revščini si rojen, v blato in revščino se vrneš, posebno še, ako te je »udaril Bog s strašno milostjo hrepenenja« (str. 59), to je, ako si umetnik! Toda o tem spodaj. Vzemimo pa, da nimamo posla z umetnikom. Ali res ni ničesar več, kar bi podpiralo in vzdržalo človeka na poti v življenju? Ali mora res preteči krog iz blata v blato? Na to bi želeli odgovora! Morda smo enostranski... toda mnenja smo, da slovstvo ne služi samo sebi in umetnosti, marveč je socialen pojav... Ker jemlje iz življenja, mora tudi dajati za življenje...

Cankar je kozmopolit; ne drži se ga ničesar drugega slovenskega, kakor ona »mrtvašnica«, »ogromna, črna hiša ob leni vodi«, znani pritanej slovenskih literatov v Ljubljani... Skoraj mu ne moremo zameriti kozmopolitizma, ako pomislimo, da so naše meje tako ozke in naše duševno obzorje tako majhno... On zato tudi ni glasnik našega ljudstva, temveč samo glasnik onih ljudi, ki ali stanujejo že v »mrtvašnici«, ali so že umrli tam pod isto »rdečo odejo«, ali pa so na potu tje, saj »teh gostov je zmirom več« (str. 65)... To se vidi jasno v Nini. Med refleksije o življenju vobče pridejo naše slovenske umetniške tragedije na vrsto... in gotovo niso slučajno zašle v knjigo. Nina, tako neizmerno nežno in otroško bitje napram vsemu življenju, ki ga ima za seboj, je le poosebljen izraz pisateljevih misli in refleksij. Samo tista doslednost nam ne more ugajati... Ali nazaj v lužo ali pa v grob! To ni za nas... Opisuje nam pisatelj hrepenenje naših mladih ljudi (in i on je menda med njimi, kakor kaže cela »Nina«), ki jih žene nekam »ven« za lučjo, za umetnostjo in bogve kakšnimi cilji, jih žene ubožne, slabe in lačne... In nosijo poleg revščine še tisto težko butaro, življenje, s katerim ne vedo slednjič kaj početi, žene jih, dokler ne omagajo ali dokler se jim ne pristudi normalno življenje izven »mrtvašnice«... in potem se vrnejo v staro cukrarno, v svoj »poslednji dom«. Strašen je ta boj slabotnih, v »mrtvašnici« zastrupljenih

ljudi z življenjem v ospredju, a še temnejše je ozadje: zaduhle sobe, glad, preziranje »sitih ljudi«, žganjarne in prostitucija... Človeku se nehote vriva težko vprašanje, ali morajo naši mladi vsi iziti iz »mrtvašnice« in se vsi vrniti tje? Morda jih tiramo tje sami, naše ozkosrčne, siromašne razmere, tako da se izcimi iz hrepenenja res le strašna milost... Toda priznati se pa tudi mora, da gledajo skoro vsi ti ljudje v svet samo s svojega lastnega stališča, skozi tisti nejasni konglomerat plitkih svetovnih nazorov, ki so tako zelo elastični napram vsem strastem, a prešibki, da bi mogli vzdržati težko tragedijo življenja... Ni čuda, da ne najdejo v svetu ravnotežja in gredo v »mrtvašnico«, »da se izpolni, kar je zapisano...« In tam sanjajo svoje bohotne sanje, dokler ne potrka na okno in ne zakliče, da je prišel dan vstajenja in spoznanja... Toda — ali tudi ne trka realnost tako nevsmiljeno na duri »mrtvašnice«, da se morajo vzbuditi i njeni stanovalci iz svojih neplodnih sanj, da pridejo ven in se jim oči vendar enkrat privadijo svetli luči tam zunaj, da spoznajo, da čaka pred durmi velika množica mladih, čvrstih ljudi, željnih navdušene besede, krepkih, za življenje vabljenih načel in temelja, da na njem izpolnjujejo nalogo, odmenjeno našemu narodu!

LISTEK.

Promocija. Dne 9. t. m. je promoviral doktorjem prava na dunajski univerzi starejšina »Slovenije« in »Tabora«, naš sotrudenik, tov. Bogumil Vošnjak. Naše najiskrenejše čestitke!

»Slovenija« in »Tabor« sta sklenila bratstvo z najmlajšo narodno-radikalno organizacijo, z akad. društvom »Adrija« v Pragi.

Akadem. društvo »Adrija« v Pragi je na svojem I. red. občnem zboru dne 20. vinotoka t. l. izvolilo sledeči odbor: predsednik: cand. ing. Pavlin Josip, podpredsednik: cand. iur. Lavrenčič Josip, tajnik: cand. iur. Goljevšček Josip, blagajnik: stud. iur. Orožen Milan, knjižničar: stud. iur. Šemrov Franc, gospodar: stud. iur. Brunčko Leo, časnikar: stud. iur. Klepec Josip, namestnik: stud. phil. Napotnik Josip, preglednika: cand. iur. Lipold Franc in cand. iur. Rekar Ernest.

»Adrija« v Pragi je letošnje leto oficijelno otvorila s prvoletniškim večerom, ki je v vsakem oziru lepo uspel. Kar nas je presenetilo, je bila skoro polnoštevilna udeležba »Ilirijanov«, ki so prišli kot »gostje« na naš večer past svojo radovednost. »Adrija« je bila pa taktnejša od »Ilirije« ter je ni postavila pred vrata. I. redni občni zbor je imel na programu poleg volitev, o kojih izidu poročamo na drugem mestu, nekaj prav umestnih predlogov. Lani proponirani pravniški klub je letos končno definitivno stopil v življenje. Imel bo nalogo preskrbovati članom predavanja ter strokovne knjige, biti ima razun tega nekaj informativni birô za pravnike, ker hoče imeti v evidenci pravniška službena mesta na Slovenskem. »Manj-

šinski odsek« se bo bavil z manjšinskim vprašanjem. Študiral bo prakso »Školske matice«, »Severočeške« in »Pošumavske jednote« ter čeških dijaških ferijalnih organizacij. Informirati pa hoče tudi sam Čehe o naših razmerah. »Podporni odsek« bo stremil za reformo naših podpornih društev in naše podporne akcije sploh. Sestavljal bo statistiko, katera spada v njegovo področje. Skrbeti pa hoče tudi direktno za gmotno podporo društvnikov s tem, da jim skuša preskrbeti zaslužka po vzgledu češke »Svépomoci«. Da hoče tudi »znanstveni klub« obdržati svoje mesto v društvu, tega mi menda niti omenjati ni treba. Svoje delovanje je že pričel z referatom tov. Wieserja »O koroških razmerah«. Letos se nameravajo — po češkem zgledu — prirejati v društvu »čajevi večeri« s poučno-zabavnim programom. Na prvem večeru je predaval tov. Lipold »O kongresu v Sofiji«. Obeta se nam torej v »Adriji« prav plodonosno leto; upamo, da naš referat ob koncu leta ne bo slabši od predstoječega. Kakor čujemo sta sklenili društvi »Slovenija« in »Tabor« »Adriji« ponuditi bratstvo. Tako bi bilo torej naše društvo konečno tudi oficijelno vstopilo v krog narodno-radikalnih organizacij, kjer je de facto bilo že od svojega začetka.

V. M. Z.

Akad. tehn. društva »Tabor« prvoletniški večer dne 20. oktobra se je obnesel prav dobro. Navdušeni in stvarni govori in slovenska pesem so družili stare in mlade tovariše v pristrčnem soglasju. — Na I. občnem zboru dne 24. oktobra se je izvolil sledeči odbor: predsednik: iur. Josip Pučnik, podpredsednik: med. Hugon Robič, tajnik: iur. Ivan Jančič, blagajnik: iur. Božidar Romih, knjižničar: phil. Josip Glonar, gospodar: iur. Ivan Klobasa; namestnika: med. Jakob Schober in iur. Ludovik Zagoričnik, pregledniki: phil. Ivan Prekoršek, phil. Matko Rauter in mech. Viktor Turnšek. — Društvo se s 1. listopadom preseli v nove večje prostore; naslov akad. tehn. društva »Tabor« bo odslej: Gradec, Brandhofgasse 12, I. nadstropje.

Akademično društvo »Slovenija« na Dunaju si je izvolilo na svojem I. rednem občnem zboru dne 20. vinotoka t. l. za zimski tečaj sledeči odbor: predsednik: cand. phil. Fran Mravljak, podpredsednik: stud. med. vet. Ivan Lešničar, tajnik: cand. jur. Janko Olip, blagajnik: stud. phil. Fr. Bradač, knjižničar: stud. jur. Ernest Kobé, arhivar: stud. jur. Ivan Stanonik, gospodar: stud. phil. Vojeslav Molé, namestnika: stud. med. Ervin Murgel in stud. jur. Fran Trampuž, pregledniki: cand. phil. Josip Breznik, cand. phil. Ljudevit Cimperman in stud. med. Andrej Jenko.

Izobraževalno delo v »Sloveniji« za letošnji zimski tečaj se je že pričelo. V ta namen se je osnovala cela vrsta klubov. Za splošno politično, socialno in literarno izobrazbo skrbi izobraževalni klub. Strokovno izobrazbo podajata svojim članom letos prvič ustanovljena strokovna kluba: medicinski in pedagoški. Za jezikovno izobrazbo skrbita klub za češčino in klub za laščino. Ruščine se hodijo učiti tovariši v ruski kružok. Poučuje se nadalje tudi slovenska stenografija. Za zabavo hoče skrbeti pevski klub. Telovadit pa hodijo tovariši trikrat na teden

v telovadnico češkega »Sokola« v IX. okraju. — Izobraževalni klub je priredil že nekaj ekskurzij in sledeča predavanja: tov. phil. Breznik je predaval: O narodnostni ideji in njenem razvoju, in drugič: Razmerje do narodnostne ideje pri posameznih političnih strankah. Tov. stud. phil. Kadunec: O Čehih. M.

Letošnji prvoletniški večer »Slovenije«, katerega se je udeležilo okoli 100 tovarišev, je nad vse sijajno uspel. Med petjem so se vrstili navdušeni govori starejših tovarišev, katerim so odgovarjali tovariši prvoletniki. Predsednik »Slovenije« tov. Mravljak je govoril o pomenu društvenega življenja, tov. Breznik o narodno-radikalnem programu, tov. Feticch o nalogah akademičnih društev, tov. Agneletto o podrobnem delu, in tovariš Lešničar o prijateljstvu itd. V imenu prvoletnikov so govorili tt. Mole, Stanonik in Tavčar, zahvaljujoč se za prisrčni vsprejem in obljubljač, da ostanejo zvesti narodno-radikalnemu programu. M.

Starešine »Sloveniji« so postali za tekoče leto gg.: dr. Andrejka pl. Livnograd, c. kr. vladni koncipist v Postojni, dr. Bogumil Vošnjak, enoletni prostovoljec pri c. kr. domobranskem ulanskem polku v Welsu, dr. Ljud. Pivko, gim. in realčni suplent v Mariboru, dr. Lav. Poljanec, c. kr. profesor v Mariboru, dr. Karol Triller, odvetnik v Ljubljani, dr. Ed. Slavik, odvetnik v Trstu, dr. Matija Murko, c. kr. vseučilišni profesor v Gradcu, Gregor Žerjav, pravni praktikant v Ljubljani, Adolf Ribnikar, mestni živinozdravnik na Dunaju in Pabernik Fr., gozdni inženir v Vuhredu.

Klub slov. medicincev na dunajski univerzi se je osnoval v svrhu strokovne izobrazbe medicincev v področju »Slovenije«. Prirejal bo razne strokovne ekskurzije, predavanja in bo sodeloval pri sestavljanju slov. medicinske terminologije. Osnoval si bo tudi svojo strokovno knjižnico. Odbor kluba za zimski tečaj je sledeči: predsednik tov. Andrej Jenko; tajnik tov. Ervin Murgel, blagajnik in arhivar tov. Ivan Bačar in preglednik tov. Viktor Breskvar. Klub šteje 16 članov. M.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju. Kakor nam naznanja g. Jakob Pukl, društveni predsednik itd. itd. itd., se vrši 19. občni zbor dunajskega podpornega društva dne 14. t. m. Upamo, da se bo društvo na tem občnem zboru temeljito reorganiziralo in sicer v tem smislu, da dobé tudi dijaški zastopniki primeren vpliv pri razdeljevanju podpor. Skrajni čas je že, da tej gotovo ne pretirani zahtevi ustrežejo tudi na Dunaju in s tem uvedejo to, kar se v Gradcu in Pragi že dalj časa z velikim uspehom prakticira.

Slovenski juristi, vstopajte v sodno službo! Splošno razširjen je predsodek, da je število slovenskih juristov preveliko in da ni upanja, da bi vsi našli mesta v domovini. Ravno nasprotno je resnično! Položaj je baš sedaj za slovenske juriste, tako ugoden, kakor že dolgo ni bil in kakor morda celo desetletje zopet ne bo. Treba le pravilne razdelbe na posamezne stroke. Vsi seveda ne morejo postati odvetniki, zlasti ne, ako reflektirajo na sedež v Ljubljani, kjer je število odvetnikov in odvetniških kandidatov že danes abnormalno visoko. Tembolj se priporoča vstop v sodno službo, kjer je gmotni položaj danes mnogo ugodnejši kot je bil še pred kratkim. S slovensko-narodnega stališča pa je naravnost dolžnost naših juristov, da vstopajo v čim večjem številu v sodno službo, da s tem preprečijo, da

slovenskih mest ne zasedejo tujci. To velja enako za vse kronovine. Posebej pa hočemo danes opozarjati slovenske juriste, naj imajo v evidenci Primorsko, kjer se bo tekom letošnjega in prihodnjega leta izpraznilo okrog 15—18 mest sodnih pristavov in je važno, da zasedejo ta mesta Slovenci. Zato ne moremo dovolj priporočati slovenskim pravnikom učenja laščine. Ne zamudite ugodnega trenutka!

Prosta profesorska mesta. Na kranjskih gimnazijah je vsled upokojenj in smrtnih slučajev izpraznjenih cela vrsta profesorskih mest. Kot interpreti slovenskega profesorskega naraščaja, kot slovensko dijaško glasilo zahtevamo, da se ta mesta razpišejo s slovenskim in nemškim učnim jezikom in da se nanja pokličejo edinole slovenski prosilci. Neglede na to, da je dolžnost države, da v prvi vrsti pri nameščanju na domačih zavodih upošteva domačine — zadnji čas je že, da se vsi merodajni slovenski krogi upro škodljivemu importu »tirolskih« učnih močij — je tudi pedagoška maksima, da mora z uspehom poučevati le oni, ki se more s polnim razumevanjem uglobiti v duha svojih učencev in to pač more biti le njihov rojak. Zato spadajo na slovenske zavode edinole slovenski profesorji!

»Sokol« v Gradcu. Dne 27. oktobra t. l. se je vršil v Gradcu ustanovni občni zbor slov. telov. društva »Sokol«, ki je bil jako dobro obiskan od strani vseh tukajšnjih slov. akad. društev in tudi delavskega društva »Domovine«. Pogrešali smo skoro popolnoma naše tukajšne inteligence. Tudi dijaštvo raznih slovanskih društev je bilo zastopano, posebno so se zborovanja udeležili polnoštevilno Poljaki. Po kratkem referatu g. Janca o sokolstvu, ki se je bavil najprej s sokolsko idejo, z njenim uresničenjem med Čehi, potem z njenim razširjenjem med Slovenci in slednjič posebno povdarjal dejstvo, kako malo je sokolskih delavcev med akademiki, ki bi bili zato prvi poklicani, so se vršile volitve odbora. Ko je še g. Rožič želel novoustanovljenemu »Sokolu« krepek razvoj, se je zborovanje zaključilo. — Posebno nas veseli, da je delavstvo dobilo v odboru svoje zastopnike. »Sokol« bode, ako bo prospeval, kakor si vsi tega želimo, v vsakem oziru velikanskega pomena za slovensko kolonijo v Gradcu. Ta svoj namen bode pa dosegel gotovo tedaj v polni meri, ako bode imel tudi za delavstvo privlačno silo. Novi odbor je ta: starosta Vekoslav Baš, obrtnik; podstarosta Fran Irgolič, akademik; načelnik Ivan Janc, akademik; odbornika Mirko Černič in Josip Pučnik, akademika.

Pred 25 leti je znašalo število slovenskih srednješolcev 1450, in sicer 1261 gimnazijcev in 189 realcev (prim. Kres I. str. 67.). Prihodnje leto pa je znašalo 1524, in sicer 1365 gimnazijcev in 159 realcev. Vidimo torej, da je število gimnazijcev v tem letu poskočilo, število realcev pa padlo. Petindvajset let pozneje smo imeli 2646 (2656) gimnazijcev in 640 (635) realcev. Dočim narašča število gimnazijcev, se pri številu realcev opaža nazadovanje. Procentualno razmerje med gimnazijci in realci se je res zboljšalo in je danes 4 : 1, dočim je bilo prej 14 : 3, a še daleko ni tako, kakor bi bilo za naše razmere primerno in potrebno.

G.

Priloga 'Omladini'

št. 8.

Ksenij Verin :

VSE TAKO!

O in ti si včasih zlobna,
o in včasih nagajiva,
o in včasih, kaj naj rečem,
kakor vrag si zapeljiva! —

Ko si zlobna — se smejim ti,
nagajivki — ti nagajam,
ko pa vrag si zapeljivi,
zapeljivki se ti vdajam . . .

M. P.

IZGNANCI.

II.

(Dalje).

Saj greste z nami, gospod Hrast, je prosila Marica, ko so prišli do postranske ulice, »kaj ne da, gospa Sevrova? Sedaj nas ne sme zapustiti . . . Bomo še veseli nocoj . . .«

Gospa Sevrova ga je seveda oblila s celo ploho vabil in on bi najraje pobegnul že vsled teh . . . Toda šel je, ker si je mislil, da spremi pozneje Steinerjevo na dom in popravi potoma, kar je zagrešil dosedaj . . .

Šli so tedaj k Sevrovim.

Tam je bila tista ozka sobica, »boudoir« gospodične Alme, kjer se je seznanil s Steinerjevo.

Klavernega oktoberskega nedeljskega popoldneva se je zbrala tamkaj večja družba mladih ljudi. Bila so to znanja s plesov, plesnih šol in gledališča. Stara Sevrova je rada videla, če se je zbrala mlada, vesela družba pri njeni hčerki, ker je menila, da ji s tem poviša ugled, ker bi veljala za nekako sredotočje mladih, veselih družb . . . Reklo se je, da se vrše tiste družabne igre in pikniki pod njenim protektoratom; pa ona je najraje prepustila mladi svet samemu sebi in dremala v prednji sobi na starinski zofi.

Tistega dne je ostala družba skupaj do poznega popoldneva; tedaj je predrlo solnce oblake in desna stena v sobi je živo zardela pod zadnjimi solničnimi poljubi . . .

Hrast je sedel na stolu v kotu in gledal gospodično Steinerjevo, katero so tudi oblili solnčni žarki z nežno rdečo svetlobo . . . Ugajala mu je. Hrepenel je tedaj za neko tiho, odkritosrčno deklico in to je mislil najti v gospodični Marici Steinerjevi. Ko so se pozneje v igri — to je neobhodno — poljubljali, se mu je tudi zdelo, da ga je poljubila gospodična Marica gorkejša in živejša ko druga dekleta, ki so bila obsojena v to sladko delo . . .

In začelo se je ... po gospodični Almi.

Po težkih, trudapolnih dnevih je Hrast hodil sempatja k Sevrovim, da je govoril z Almo; seveda ne kakih duhovitih stvari, temveč le tiste bolj ali manj neslane stvari, ki najboljše dopadajo devetnajstletnim deklicam brez vsake višje srčne in duševne izomike. Hrast je dobro vedel in čutil, da je bilo vse skupaj prazen, nesmiseln flirt, kar je govoril z njo, a potreboval je razvedrila, in naj si je bilo tisto kakršnosibodi.

Pred mesecem je bilo morda, neki suščev večer, ko je zopet sedel pri Almi in bil — redka izjema pri njem — dobre volje. Alma je bila nagajiva, kakor zmiraj in ga je vprašala :

»Čujte, gospod Hrast, meni se močno zdi, da ste danes doživeli nekaj posebnega ... Morda, morda ...« in Alma mu je smeje požugala s prstom.

»Morda sem imel kakšen sestanek ali kaj jednacega? Seveda, kakor vi ... Saj sem vas videl davi na ulicah s Pepijem ... No, no, ne predbacivam vam ničesar ... Vi hočete živeti!«

»Vi bi tudi lahko živeli, gospod Hrast. Poglejte krog sebe: deklet na izbiro ... In vi — pa ne prevzemite se — ste vendar fleten fant ...«

»Hvala, hvala, gospodična! Moral bi vam vrniti poklon ... pa vi ste itak sama dovolj prepričana o svoji lepoti ... Kar se pa tiče deklet — to je pa posebna reč ... Saj res, kje je pa sedaj rdečelična gospodična Steinerjeva? Nič več je ni videti.«

»A, tu tiči zajec! Da ste tako nerodni, gospod Hrast, in ne pridete večkrat sem; ona me pride pogostoma obiskat ...«

Hrast je takoj opazil, da bi rada igrala isto ulogo, katero tako rade igrajo vse mlade in stare ženske, in bilo mu je sitno, ker se ni vedel takoj izmotati.

»Dopada mi izvanredno, to je res ... Povejte ji, da sem njen skriven častilec ...«

»Lagal sem,« bi najraje pristavil, pa je bil tiho. Samo nekaj ga je speklo, ko se je spomnil, kaj je storil pravkar. In še na tako banalen in za njega sramoten način ... prav, kakor je v modi premnogokrat pri mladih, lahkomišljenih ljudeh ... Po oni oktoberski nedelji jo je videl samo dva-, trikrat in jo je komaj pozdravil ... Imel je sicer takrat svoje želje, a te so odšle in izginile brez sledu ... Pač pa so ga vsakikrat pogledale tiste rjavocrne oči, a on ni reagiral na tiho prošnjo v njih ...

Aj, tiste rjavočrne oči, kakor jih je imela ona, kateri je posvetil svojo mladost v dolgotrajnem snu ...

In nekaj se mu je ganilo v srcu, kakor lep spomin ... Kakor bi zopet slišal akord pozabljene, čudovito lepe skladbe ... Šel je nehotoma enkrat za njo; obrnila se je, kakor bi ga začutila za seboj in bil je v silni zadregi, kakor da bi ga zalotil kdo pri nepoštenem dejanju ...

Potem je tudi Alma vravnala, da sta se srečala ... Pravila je tudi Hrastu ob dobri uri, da je Maričino srce še neodddano; torej naravnost jasen migljaj ...

In Hrast mu je sledil ... dasi mu je bilo to posredovanje neizmerno zoperno.

Pri obligatnih nedeljskih izletih v mestno okolico je dobil Hrast mesto poleg Marice in stvar se je pričela ... »Po ekspoziciji zapletek« si je mislil Hrast in ironiziral samega sebe ... Odslej je govoril pogostoma z njo; začel je zahajati k Steinerjevim in tam sta presedela z Marico cele večere na vrtu ... A tu ni bilo pravega veselja in užitka, vsaj pri Hrastu ne ... Zato tudi ni prišlo še do ničesar pravega; stala sta si z Marico ravno tako nasproti kakor tedaj, ko sta se seznanila ali le malo bolje ...

(Dalje prihodnjič.)

Banko Pavel:

KAZAŠKE PESMI.

I.

Potrkalo na okno ...

»Ljubi, si ti?«

Viharna noč zunaj,

ljubega ni ...

Saj dobro vem, da v grobu

tihem spi,

ker nikdar, nikdar več

na vas ga ni ...

II.

Če me nazaj ne bo,

nič ne daj na to,

dekle, nič ne bodi

preveč žalostno ...

Kadar tih večer bo

legal na polje,

daleč v zemlji tuji

mislil bom na te ...

Ksenij Verin:

NA SOLNCE, KI MI JE ZAŠLO ...

Ko zrem jesenske georgine

se spomnim na rudeči cvet,

ki sva tako skrbno gojila

ga, draga, v času prejšnjih let!

A zdaj, ko na jesenskem vrtu

le georgine še cvetó,

mi v srcu cvetejo spomini

na solnce, ki mi je zašlo — — —

Ksenij Verin:

KO ZVEČER NA VASI ...

Ko zvečer na vasi fantje

pesem glasno zapojo,

vedi, večni Bog, zakaj

mi pri srcu je težko!

Ah mogoče, danjih pesem;

polna vere v jasne dni,

žalost in pa hrepenenje

v mojem srcu obudi — —

Žalost in pa hrepenenje,

ker ob pesmi njih

spomnim se na vero v srečo,

ki odšla je kakor dih — —

Ksenij Verin:

REZJAN JO JE REZAL PO CESTI ...

Rezjan jo je rezal po cesti

in pesem si zraven je pel

o kronah in lepí nevesti,

ki bil bi je srčno vesel.

Pa srečal Rezjan je na poti

devico žarečih oči:

— Ohá, tega angelja zmoti

in družih ne želi si dni! —

Na nebu so zvezde žarele,

gubila se cesta je v mrak,

iz gozda odmeval je glas filomele,

po cesti Rezjan pel možak:

— Kaj krone, kaj krasna nevesta,

če glava je polna skrbi —

Bog živi naj bela te cesta,

na tebi lepo se živi! — —

UREDNIKOVKO PISMO.

»Ljubljčan št. 11.« Opozoril bi Vas, da nam je vendar nekaj ležeče na tem, da imenujete svoje pravo ime. Anonimnih stvari ne vsprejemamo, posebno pa ne pod takim naslovom, ki spominja na znane »Eselswiesen« po nemških dnevnikih. Tudi ne zahtevajte od urednika, da bi Vam odgovarjal pod takim naslovom celo »poste restante« kakor kakšni kratkokrili nosilki muzikalij. O Vaši pesniški »žili« pa le toliko: Ako si predstavljate, da ste že pesnik, ako napišete nekaj — tudi po vsebini popolnoma praznih — verzov s slavnoznanimi — al in — el rimami, potem pa le dajte kmalu, prav kmalu, vsem upom in nadam na pesniške lavorike slovo! Prečitajte si n. pr. naslednje »verze«:

»In pil iz tvojih sem oči,
iz kupe tvojega očesa,
in burno mi je tekla kri
v srcu strtega telesa . . .«

Torej le zapojte: »Adijo, pa zdrava ostani!« namreč Muza, in uporabite svoj čas in svoje duševne sile v druge namene, ne pa v takšen nesmiseln šport!

Zv. Rekel sem Vam zadnjič in pravim Vam danes vnovič: Vi niste pesnik! Ako čitam Vaše verze, se mi zdi, da Vam je padlo dvoje, troje žarkov iz različnih pesnikov v dušo in vzbuja tam samo fosforescenco. Seveda: *errare humanum est!* Obliko ste si znatno popravili; pesmici: »Saj vem . . .« in »Vse se ljubi . . .« dokazujeta to. Zdravi!

Rusmir: »Vasovalec«. Prve pesmice nismo mogli sprejeti, ker diha tista travica na precej nenaraven način samo žalost in gorje! Majhno komično, prisiljeno doni to, ako pomislite, da morate napraviti iz te žalosti kontrast k veselim čutom in nadam vasovalca! Kaj pa, ko bi bili opevali samo te? Prva kitica v drugi pesmici mi ugaja, druga pa, veste, ne sodi v dijaški list! Vasovalec, ki preleži po veselih nočeh cel dan, ni posebno vspodbudna figura! V tretji je ista morala. »Narodna«, in »Le plujte meglice« pa so sestrice — neprostovoljne, menim — onim brezbarvnim in medlim pesmicam v nekaterih naših beletrističnih listih. Samo, da se izpolni stran! Res je, poznam pesmi, kjer se opevajo tisti rahli, komaj čutiljivi gibljaji duše (vide Aleksandrov!); a ako jih ravno ni napisal mojster, so tako zelo vsakdanje . . . Sicer pa ste storili lep korak naprej . . . in ko se Vam razširi duševni horizont, boste našli svojo pot ali pa spoznali, da pesnite sedaj le radi tega, ker je mlada duša sama neizrecna, nepopisna poezija . . . Toliko mesto zasebnega odgovora. Zdravi!

R. L. »Jesen je blizu, ljubica.« Konec mi ne dopada. Zakaj zreti v bodočnost tako pesimistično? Seveda nam bodo »sanje le bajke«, a da bi doživeli samo »bridko jad«, tega — oprostite — Vam ne verjame nikdo! Istotako pesimistična je tudi: »Na cesti svojega življenja«. Mislite li, da Vam pozneje v življenju »ne bo več mar za cvetje, ki ga pogledi bajni obude«? Da, in še veseli ga boste! Sicer bo to cvetje malo priprostejše, vsakdanje, če hočete, a bo zato tem bolj duhteče! Druge si prihranimo, razun onih seveda, ki jih priobčimo. Želel bi samo, da bi pustili tisto »hrepenenje« in tiste Zupančičeve »ceste« z resignacijo in pesimizmom povrh ter prešli k svežemu, krepkemu življenju, ki vendar bije v Vas in okoli Vas! Tam imate priliko vzpodbodriti sebe in svoje rojake, da gledajo mirne duše na vsakdanje, neizogibne pojave v življenju, na ono večno prihajanje in odhajanje, naj obrnejo svoj pogled v bodočnost, naj se otresejo morečega pesimizma, naj rešujejo uganke, ki nam jih stavi življenje. Dalje in globlje! to Vam bodi deviza in čaka Vas boljša bodočnost. Žalibože mi prostor ne dopušča, da bi se še malo pomudil pri Vaših nazorih o ženstvu. Pa prihodnjič! Več v pismu, kjer dobite tudi moj sedanjí naslov. Pozdrav!

Zdravko Vatkovski. Prihodnjič!

* * *

Rokopisi, ki mi prihajajo, so včasí v tako slabem stanju, kar se tiče zunanje oblike, pisave in — pravopisja, da bi jih človek kar a priori pognal v koš. Tudi moram še enkrat opozarjati, da se pišejo rokopisi za tiskarno samo po jedni strani! L.

S celjske gimnazije smo dobili dopis, ki ga v naslednjem doslovno priobčujemo: Med celjskim dijaštvom še vedno vlada neka otrplost; vsako pozitivno delovanje se ironizira, needinost uničuje skromne začetke. Tovariši! Čas, v kojem živimo, ni nikakor pripraven za zimsko spanje! Čas drvi mimo nas in, če se resno ne potrudimo, nam poteče, ne da bi imeli kaj od njega. Fraze, kakor »Je še čas, zdaj je še prezgodaj!« niso nikakor na mestu v času, ko vse po bliskovo napreduje. Prej, ko se začne delati, več se naredi in doseže. Gimnazijec naj gleda, da pride iz gimnazije, za drugo se mu ni treba brigati, se sliši večkrat v Celju med dijaki. Da, gimnazijec mora pred vsem skrbeti, da napreduje v šoli, ako se mu pa za drugo res ni treba nič brigati, če je s šolo vse storjeno, je drugo vprašanje. Da gimnazija sama ne poda in ne more podati v polnem obsegu one splošne izobrazbe, ki se zahteva od mladega človeka, ki stopi v svet, občuti vsakdo, ki stopi iz tesnih gimnazijskih sob v široki svet. Zato je dolžnost dijakova, da ta nedostatek popravi z lastno pridnostjo. In to se lahko zgodi, ne da bi prišel dijak s šolskimi postavami v konflikt. Absolviran gimnazijec pogreša n. pr. pred vsem, ko stopi v svet, sigurnosti v javnem nastopu; govorniške vaje v osmem in sedmem razredu pač ne zadostujejo. Ali bi ne mogel dijak, ne da bi nasprotoval našim ozkosrčnim šolskim postavam, povabiti par tovarišev na svoje stanovanje, kjer bi se naj predavalo o kakem, predvsem znanstvenem predmetu? Predavatelj se vadi tako v nastopu, poslušalci pa imajo korist nele od tega, kar slišijo novega od govornika, ampak še v veliko večji meri od kritike, ki mora slediti vsakemu takemu poskusu. Odeč in v nasprotju s šolskimi postavami bi tudi ne bilo, ko bi se tuintam rekla kaka beseda o politiki, posebno med višjimi gimnazijci. Seveda se naj ne razume pod politiko prazno mlatenje visokodonečih fraz, ampak hladno razmišljanje, kako povzdigniti do večje veljave in blagostanja skupino ljudi, ki obstoji pri nas ravno v skupini slovenskega naroda. Take politike se lahko udeležuje tudi gimnazijec s tem, da splošno olika samega sebe in se sploh vztrajno posveti delu in tako »reši« in »osreči« del našega naroda, ki mu je najbližji — samega sebe in pa da, kolikor je to gimnazijcu mogoče, zbuja pri ožjih rojakih narodno zavest, ne s praznimi frazami, ampak z dokazovanjem, koliko bi se lahko doseglo na gospodarskem polju, ko bi šlo vse, kar govori slovensko, na skupno delo za lastni blagor. Celjski dijaki, posebno tovariši osmošolci in sedmošolci, vi, ki stopite kmalu v svet, vi ste poklicani, da delujete v tem smislu in navajate mlajše k označenemu pozitivnemu delovanju! Resen čas zahteva resnega dela. Kdor se postavi na vzvišeno stališče in z aristokratsko ironijo gleda na to vrvenje in drvenje, ki označuje naš čas, zaostane in pogine. Na delo torej!

U.

Slovensko dijaštvo in »Družba sv. Cirila in Metoda«. Slov. dijaštvo ima jako lepo in rodoljubno nalogo, namreč zbiranje malih doneskov za Ciril-Metodovo družbo: Ko sem bil lani na hrvaški gimnaziji na Sušaku, sem videl sam, kako se more z lahkoto nabrati vsako leto najmanj 200 K. V četrtem ali pa v petem gimnazijskem razredu začnejo dijaki jednega razreda zbirati. Vsak dijak plača mesečno 20 vin. Na ta način se nabere od petega do osmega razreda lepa svota. Tako delajo tam vsi razredi in vsako leto maturantje podarijo »Ciril-Metodovi družbi za Istro« najmanj 200 K in ta jih zabilježi kot ustanovne člane. Dijaki na Sušaku pa nikakor ne živijo v dobrih razmerah, ker so tam najubožnejši hrvaški dijaki iz Istre in Primorja, poleg tega so pa še stanovanja dražja kot kje na Kranjskem. Na tak način bi tudi lahko maturantje po slovenskih gimnazijah vsako leto podarili lepo svoto »Družbi«. Samo požrtvovalnosti je treba, a ne spati v tem oziru.

Razširjenju »Prosvetinega« delokroga na vse slovensko ozemlje dela osrednja vlada z ozkosrčnim in dlakocepnim razlaganjem paragrafov velike

ovire. Vendar je upati, da bodo prenovljena pravila do božične sezone odobrena. Če bi se bilo nastopalo proti vsem društvom tako sovražno kot proti »Skali« in »Prosveti«, bi malokatero društvo doseglo, da so se pravila odobrila. O tej novi praksi bomo še pisali.

Nemški akademiki so se začeli zanimati za drobno narodno delo. Dokler pa se oklepajo burševstva in njega navad, stvar ne bo posebno nevarna. Ker pa je njim, ki jim ne manjka gmofnih sredstev, delo veliko lažje kot nam in bo gotovo naperjeno osobito na raznarodnje Slovanov, je njihov nastop za nas resen opomin, da se drobnega narodnega dela oprīmemo še resnejše.

Hrvatska napredna omladina je pred kratkim izdala velezanimivo brošuro: »Novo doba u Hrvatskoj i hrvatska napredna omladina«. Pisatelj — ki se sicer ne imenuje, a se nam zdi znan — smatra poraz madjaronske stranke ob zadnjih volitvah kot nekako manifestacijo narodove samostalne volje. Na tem temelju treba začeti; prvo navdušenje zaradi padca nasilnega režima naj pripravi tla za bodoče sistematično delo. Da si ga vemo urediti, moramo poznati položaj in potrebe našega ljudstva. Slika, ki jo pisatelj sedaj razvija, ni baš prijetna. Pri inteligenci povsod servilnost, korupcija, kozmopolitizem, pri prostem narodu pa duševna tema in gmotna beda. V drugem delu brošure se bavi pisatelj z vprašanjem: Što nam je činiti? Mladini pripada v takšnih časih velika naloga. Od leta 1895. sem se kaže med mlado hrvatsko generacijo neko posebno, novo gibanje, ki hoče zrevolucionirati duhove od spodaj, odgojiti najširše narodove sloje v društveni, gospodarski in politični smeri. Iz tega načela so se razvili znani analfabetški kurzi, razgovori, sestanki, knjižnice, predavanja. Skrbe za tesno zvezo z vsemi Jugoslavlani in hočejo v lastni organizaciji vzgojiti ljudi, ki ne bodo postali brezdomovinski kruhoborci. Da se te ideje razširijo med srednješolci in vseučiliščniki, so sklenili izdajati svoj dijaški list informativne in vzgojne smeri. List, ki bo izšel v najkrajšem času, bode središče nove omladinske reorganizacije in novega dijaškega gibanja. G.

Klerikalna agitacija. Doslej smo bili vajeni podobno nesramne agitacije le bolj v klerikalni deželi kranjski. Letos pa so začeli eksperimentirati tudi pri abiturijentih na Štajerskem. Omeniti hočemo izmed mnogih slučajev samo tole: Nekemu abiturijentu je obljubljal klerikalni kaplan 600 kron podpore, seveda pogojno, če postane njegov suženj in stopi v »Zarjo« ali »Danico«. Poučil je tudi ta apostol miru priprosto kmečko žensko, da naj podpira sina le tedaj, ako ji obljubi, da stopi v »Danico« in ne v »pagansko društvo falotov«. — No dobra beseda tega kaplančka ni imela uspeha — omenjeni abiturijent je vstopil v naše vrste in ponosno odklonil ponujane mu Judeževe groše! Čast takim značajem! Za ljudi pa, ki si jih z denarjem nakupite, vas ne zavidamo!

Prve Slovenke na češki univerzi v Pragi. Letos študirajo na filozofski fakulteti praške češke univerze prvič tri Slovenke studentke: gospodične Kreč, Zajec in Zalar.

Svarilo! Ponekod so zopet začele neke vroče savanske glave kaliti mir s smešnimi kontrahažami brez vzroka in brez resnosti. Neizmerno smešni so slovenski dijaki pri takih »častnih« aferah! Razvada pa ni le smešna — seje namreč osebno sovraštvo in denunciacije. Te vrste »viteze« bomo začeli поблиžje popisovati na naših platnicah, če bodo še naprej zbijali neslane šale. Sagitta.